

PM Rotel VIII (Dnr KS 2021/1047)

Promemorian - Förslag om ändring av lagen om utbyte av sprutor och kanyler (2006:323)

Remiss från Socialdepartementet

Remisstid den 30 november 2021

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som anförs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Jan Jönsson anför följande.

Ärendet

Socialdepartementet har överlämnat promemorian Förslag om ändring av lagen om utbyte av sprutor och kanyler (2006:323) för yttrande till Stockholms stad.

I promemorian föreslås att kravet på bosättning i en region för att kunna delta i sprututbytesverksamhet där tas bort. I dag gäller att endast personer som kan anses bosatta i en region som har beviljats tillstånd enligt lagen om utbyte av sprutor och kanyler (2006:323) får delta i sprututbytesverksamhet i den regionen. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2022.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd. Socialförvaltningen har svarat med ett kontorsyttrande. Södermalms stadsdelsnämnd har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret har svårt att bedöma effekten av promemorians förslag utifrån underlaget och huruvida detta kan ha en positiv inverkan på tillgänglighet för de personer som är målgruppen för sprututbytesverksamheten.

Socialförvaltningen bedömer att Stockholm stads socialtjänst troligtvis inte kommer att påverkas ekonomiskt eller organisatoriskt i någon större utsträckning av lagförslaget.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd ställer sig positiv till den föreslagna förändringen.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd bedömer att förslaget bör kunna underlätta för en utsatt grupp personer att komma i kontakt med vården och socialtjänsten.

Mina synpunkter

I promemorian föreslås att det ska vara möjligt att delta i sprututbyte även om man inte är bosatt i regionen ifråga.

Om personer som är folkbokförda utanför Stockholms län men som vistas i stadens gatumiljö har möjlighet att ta del av sprututbyte kan detta förhoppningsvis bidra till att minska risken för spridning av samhällsfarliga sjukdomar via injektion.

En viktig del av sprututbytet är att deltagarna har möjlighet att i samband med att man byter sprutor få stöd och information för att kunna ta steg på väg ur sitt missbruk. Möjligheterna att ge sådan hjälp är mindre för personer som inte är bosatta i kommunen. Att bosättningskravet slopas skulle därmed i teorin kunna leda till att andelen utomkommunala besökare till sprututbytena i Stockholm ökar och att ett av syftena med verksamheten delvis förfelas. Samtidigt är detta en situation som staden redan idag har att hantera, när personer folkbokförda i en annan del av länet uppsöker de verksamheter som ligger i Stockholms stad.

Promemorian konstaterar att det i dagsläget inte går att göra en bedömning av vad effekterna blir av ett avskaffande av bosättningskravet. Jag önskar därför att förslaget utreds mer ingående så att såväl hjälpbehoven hos den aktuella målgruppen som de aspekter, vilka anförs ovan, adresseras i önskvärd utsträckning i det slutgiltiga lagförslaget.

Jag hänvisar i övrigt till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som anförs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 24 november 2021

JAN JÖNSSON

Bilaga

Promemoria *Förslag om ändring av lagen om utbyte av sprutor och kanyler (2006:323)*

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Torun Boucher (V) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Delvis godkänna förslaget till yttrande
2. Därutöver anföra följande

Vi välkomnar Socialdepartementets promemoria och gläds åt förslaget att undanta bosättningsprincipen från lagen (2006:323) om utbyte av sprutor och kanyler. Sprututbytesverksamheten är en viktig smittskyddsåtgärd och ett sätt för människor i missbruk att motiveras till behandling och sociala insatser. Människor ska inte hindras från samhällets stödinsatser med anledning av vilken region de har sin hemvist i. Alla ändringar som gör att fler människor kan ta del av sprut- och kanylutbyte är bra.

Det är av högsta vikt att så många som möjligt ges möjlighet att ta del av insatsen och därför ställer vi oss, till skillnad från socialborgarrådet, positiva till föreslagen lagändring. För

att öka tillgängligheten i verksamheten bör kravet att endast personer som anses bosatta i en region ska få delta i utbytet av sprutor och kanyler tas bort. Om undantaget av bosättningsprincipen skulle göra verksamheten kostnadsdrivande är det viktigt att kommunerna kompenseras för eventuella ökade kostnader som ändringen av verksamhetens förutsättningar skulle innebära.

Undantaget av bosättningsprincipen i lagen komplicerar möjligen arbetet med hänvisningar till vidare socialt stöd. Det kan komma att ställa krav på ökad samverkan mellan berörda aktörer på region- och kommunöverskridande nivå. Viktigast är dock att alla människor som har behov att ta del av sprututbytesverksamheten ska få göra så och att lagen underlättar för människors deltagande.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande gjordes av Rashid Mohammed och Torun Boucher (båda V) med hänvisning till och Vänsterpartiets särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Remissammanställning

Ärendet

Socialdepartementet har överlämnat promemorian Förslag om ändring av lagen om utbyte av sprutor och kanyler (2006:323) för yttrande till Stockholms stad.

I promemorian föreslås att kravet på bosättning i en region för att kunna delta i sprututbytesverksamhet där tas bort. I dag gäller att endast personer som kan anses bosatta i en region som har beviljats tillstånd enligt lagen om utbyte av sprutor och kanyler (2006:323) får delta i sprututbytesverksamhet i den regionen. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2022.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden, Skarpnäcks stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd och Södermalms stadsdelsnämnd. Socialförvaltningen har svarat med ett kontorsyttrande. Södermalms stadsdelsnämnd har inte inkommit med svar.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 5 oktober 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret har svårt att bedöma effekten av promemorians förslag utifrån underlaget och huruvida detta kan ha en positiv inverkan på tillgänglighet för de personer som är målgruppen för sprututbytesverksamheten. Personer som injicerar droger är en utsatt och sårbar grupp och ambitionen är att begränsa tillgång till och förebygga användning av narkotika, erbjuda vård och stöd för missbruk och beroende samt minska skador och dödsfall till följd av narkotikabruk. Stadsledningskontoret instämmer i att även om sprututbyte med testning och rådgivning i första hand är en hälsofråga och en smittskyddsfråga har stadsledningskontoret svårt att bedöma om arbetet indirekt stödjer samhällets insatser mot narkotika.

Stadsledningskontoret konstaterar att utredningen inte kan göra en bedömning av om förslaget kommer att öka inflödet av utomlänspatienter för vissa regioner och om det finns ett omfattande uppdämt behov i de regioner som inte infört sprututbyte.

Sprututbytesverksamheter är ett komplement, men inte på något vis en ersättning, för vård- och behandlingsinsatser för missbruk eller beroende i regioners och kommuners regi. Verksamheterna motiverar personerna till annan vård och behandling i samverkan med socialtjänsten. Stockholms stad bedriver uppsökande arbete i sprututbytesverksamhetens väntrum för råd, stöd och motiverande samtal. Även om de flesta som idag uppsöker sprututbytesverksamheterna är bosatta i regionen kan förslaget leda till ett ökat inflöde av personer till Stockholmsregionen och därmed även ett ökat inflöde till socialtjänsten. För de som befinner sig i en akut belägenhet och har en tillfällig vistelseort inom Stockholms stad kan det även bli aktuellt med stöd från staden, exempelvis i form av nödhjälp.

Som svar på remissen Promemorian - Förslag om ändring av lagen om utbyte av sprutor och kanyler (2006:323) hänvisas till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Socialförvaltningen

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 8 september 2021 har i huvudsak följande lydelse.

I Stockholm erbjuder Beroendecentrum Stockholm sprututbyte på Kungsholmen och Södermalm samt en mobil sprututbytesmottagning. Vid sprututbytesverksamheterna erbjuds deltagare hjälp med att bland annat kontakta beroendevård och socialtjänst och på vissa ställen bedriver socialtjänsten även uppsökande arbete. Förvaltningen delar promemorians bedömning att sprututbytesverksamhet är en viktig komponent i en beroendevård präglad av ett förebyggande och skadereducerande perspektiv. Det förebyggande och skadereducerande perspektivet kan kopplas till mål 3 god hälsa och välbefinnande i Agenda 2030.

Den föreslagna lagändringen innebär att personer får tillgång till sprututbytesverksamhet även utanför hemregionen. Det skulle kunna innebära att fler personer rör sig i gatumiljöer runtomkring sprututbytesverksamheterna. Av promemorian framgår dock att de flesta som uppsöker sprututbytesverksamheterna är bosatta i regionen. De personer som besöker sprututbytet på annan ort än i hemregionen uppger att motivet till besöket är att de vill skydda sig själva och andra från blodsmitta när de vistas under en kortare tid på annan ort. Förvaltningen välkomnar lagförslaget då det ökar tillgängligheten till sprututbyte för målgruppen och ger personer som är bosatta i regioner som ännu inte infört sprututbytesverksamhet eller tillfälligt vistas i annan region tillgång till det.

Av promemorian framgår att 40 till 80 procent av deltagarna i sprututbytesverksamheterna har en pågående kontakt med socialtjänsten. Sprututbytesverksamheterna har en viktig funktion i att stödja deltagarna i kontakt med redan befintligt upprättade kontakter med socialtjänsten men även att etablera sådana vid behov. Förslaget kan innebära att fler personer söker kontakt med sprututbytesverksamheter i Stockholm vilket i sin tur kan resultera i att fler personer kontaktar socialtjänsten i Stockholms stad för insatser. Dessa personer kan ha en tillhörighet till Stockholms stad men kan även ha en annan bosättningskommun. Personer som tillfälligt vistas i Stockholm och är i behov av andra insatser än akuta insatser genom Stockholms stad kommer i enlighet med bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453), SoL, att hänvisas till sin bosättningskommun. Kommunernas ansvarsfördelning regleras i 2 a kap. SoL. Vistelsekommunens ansvar är begränsat till akuta situationer. För att underlätta samverkan gällande ärendansvar för personer i hemlöshet finns en upprättad överenskommelse mellan kommunerna i Stockholms län. Förvaltningens bedömning är att Stockholms stads socialtjänst troligtvis inte kommer att påverkas ekonomiskt eller organisatoriskt i någon större utsträckning av lagförslaget.

Sammanfattningsvis ställer sig förvaltningen positiv till det förslag om att ta bort bosättningskravet för deltagande i sprututbytesverksamhet som föreslås i promemorian. Förvaltningen avser att följa lagändringen och konsekvenserna av denna.

Skarpnäcks stadsdelsnämnd

Skarpnäcks stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 23 september 2021 följande.

Förvaltningens tjänsteutlåtande överlämnas som svar på remissen.

Skarpnäcks stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 20 september 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen ställer sig positiv till den föreslagna förändringen då den kommer att underlätta för personer i en utsatt situation, bidra till minskad smittspridning och öka möjligheten för dem att komma i kontakt med vården och få stöd och hjälp.

Många personer söker sig av olika skäl till Stockholmsregionen, och möjligheten för personer från andra regioner att få tillgång till sprutbyte inom regionen kan väntas leda till att regionen kommer i kontakt med fler personer i behov av stöd. För de som befinner sig i en akut belägenhet och har en tillfällig vistelseort inom Stockholms stad kan det även bli aktuellt med stöd från staden, exempelvis i form av nödhjälp. Detta kommer troligen i första hand beröra socialförvaltningens enhet för hemlösa och stadens uppsökande arbete. Det är svårt att bedöma i vilken utsträckning förslaget skulle kunna påverka stadsdelsnämndernas arbete. Förvaltningens bedömning är dock att eventuella ekonomiska eller andra konsekvenser av förändringen är av mindre betydelse, i förhållande till de positiva effekterna av förslaget.

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd

Spånga-Tensta stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 oktober 2021 följande.

1. Spånga-Tensta stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Spånga-Tensta stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 21 september 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen är positiv till förslaget då det bör kunna underlätta för att en utsatt grupp personer med missbruk- och beroendeproblematik att komma i kontakt med vården och socialtjänsten genom sprututbytesverksamheten.

Förvaltningen föreslår att nämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på kommunstyrelsens remiss.